

Introduktion: spørgsmålet Afghanistan

Mikkel Vedby Rasmussen, professor mso, Center for Militære Studier,
Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, mvr@ifs.ku.dk

»Og til alle jer, der har været udsendt, vil jeg sige: I har risikeret meget. Ofrene har været store,« sagde statsminister Helle Thorning-Schmidt i sin nytårstale 1. januar 2014, »men I har forandret hverdagen for mange afghanske familier. I har stået vagt om vores fælles sikkerhed. Tak for jeres indsats« (Thorning-Schmidt, 2014). Og det var så det. Statsministeren fortsatte med at tale om spirende økonomisk vækst og strukturreformer. Men ikke alene satte statsministeren punktum for den udenrigs- og sikkerhedspolitiske del af sin tale; hun satte også punktum for det danske engagement i Afghanistan. Ved at konstatere, at den danske militære og civile indsats i Afghanistan havde forandret og forbedret hverdagen for afghanske familier og bidraget til rigets sikkerhed, satte statsministeren punktum for en debat, som også havde stået på internt i regeringspartierne, om, hvordan man skulle bedømme resultaterne af indsatsen i Afghanistan. Thorning-Schmidt konstaterede, at noget var opnået, men med sine korte lakoniske bemærkninger gjorde statsministeren det aldrig klart, hvad der var opnået af hvem og på hvilket tidspunkt. De danske soldater havde »stået vagt om vores fælles sikkerhed«.

At stå vagt er en passiv, ja, i visse tilfælde ceremoniel, opgave. Men der er en krig til

forskel på, hvordan den kongelige livgarde har stået vagt ved de kongelige slotte og så hvordan livgarden har opereret i Afghanistan. Selvom de danske styrker afsluttede deres tid i Afghanistan med at bevogte Patrol Baseline uden for byen Gheresk, så har Afghanistan været rammen for de mest offensive danske militære operationer i nyere tid. I 2008 brugte de danske soldater 1,5 millioner styks ammunition til deres 12,7 mm maskingevær og 16.000 60 mm mortergranater (Forsvarskommissionen, 2009: 429). Samme år faldt 13 danske soldater i kamp mod Taliban. I 2007-08 sikrede de danske styrker sig kontrol med den »grønne zone« i Helmanddalen i hårde kampe mod Taliban. På hold fire, der var udsendt i efteråret 2007, vurderede man at have dræbt 100-200 fjender (Hundevadt, 2008: 257). Ønsker man at kalde den slags operationer for at stå vagt, så er det i bedste fald en metafor for, hvad væbnede styrker i almindelighed gør for det samfund, som de tjener, og i værste fald en måde at fremstille den danske indsats i Afghanistan som et vagtkorps. Det sidste var præcist sådan, som styrken oprindeligt blev fremstillet under folketingsdebatten 2. februar 2006, hvor Tinget vedtog B64, som bemyndigede udsendelsen af danske styrker til NATO styrken i Afghanistan. Daværende udenrigsminister Per Stig Møller udtalte i den forbindelse, at

»det er altså først og fremmest genopbygning og humanitære indsatser, der støttes, og som selvfølgelig skal beskyttes mod narkobaroner, war lords og talebanere«. Det var blandt andet et svar til den senere udenrigsminister Holger K. Nielsen, som frygtede, at man i Afghanistan ville gentage fejlene fra Irak: »vi får ikke skabt ro og stabilitet, men bliver en medvirkende årsag til, at der bliver hældt yderligere benzin på bålet«. Statsministeren lukkede således missionen i sin nytårstale i Afghanistan på samme måde, som den begyndte i Folketingssalen: med ideen om, at det var en begrænset, humanitær aktion, hvis formål var gøre den afghanske hverdag en smule bedre. I regeringens fremstilling af krigen i Afghanistan bliver midten af krigen klippet ud. Den del, hvor der bliver affyret 1,5 millioner styks maskingevær ammunition, forsvinder. For når man står vagt, bliver den militære indsats til et abstrakt gode, snarere end en konkret militær aktion, som kan vurderes efter sin succes med at gennemføre de mål, som er blevet sat for den. Derfor bliver der ikke plads til at diskutere, om Holger K. Nielsen fik ret i sin kritik af en tidligere udenrigsminister på det tidspunkt, hvor Nielsen selv blev udenrigsminister.

Diskussionen om, hvad krigen i Afghanistan skulle nytte, er imidlertid central for at forstå mekanikken i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik – både i de forgangne ti år og de kommende ti år. I Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer for 2014 har ca. 300 personer med særlig indsigt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik besvaret en række spørgsmål. Blandt andet et spørgsmål om, hvorvidt Afghanistan krigen kunne siges at være en sejr. Sejr kan defineres på mange forskellige måder, men en af de mest basale militærhistoriske konklusioner er, at både sejr og nederlag tager mange former. Derfor er et ja/nej-svar faktisk interessant i sig selv, fordi det sætter rammerne for den yderligere diskussion. 39 procent af de adspurgte i det sikkerhedspolitiske barometer for 2014 me-

ner således at ISAF's operationer 2006-14 har været en sejr. 33 procent er uenige i dette, mens 28 procent svarer hverken-eller. Denne spredning af svarene finder man imidlertid ikke, hvis der bliver taget højde for de adspurgtes holdning til dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik generelt. Af dem, der mener, at den såkaldt aktivistiske udenrigspolitik er »svaret på fremtidige udfordringer«, mener hele 49 procent således, at ISAFs operationer har været en sejr, mens kun 22 procent mener, at der ikke har været tale om en sejr. Omvendt mener blot 13 procent af dem, der mener, at aktivismen *ikke* er svaret på fremtidige udfordringer, at operationerne i Afghanistan har været en succes. Tror man på aktivisme, tror man således på krigen i Afghanistan. Men kun til en vis grad. Det er værd at bemærke, at denne sammenhæng er størst blandt dem, som ikke mener, at aktivisme er fremtiden. Blandt dem der mener, at aktivisme er fremtiden, er det 49 procent, der mener, at ISAFs operationer var en succes. Det er ikke lige frem et rungende ja og en sikker godkendelse af operationerne (Rasmussen et al., 2014).

Vurderingen af krigen i Afghanistan hænger således sammen med, hvordan man vurderer fremtiden for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik i almindelighed. Skal dansk udenrigspolitik handle om at fælde fjender i tæt alliance med USA og Storbritannien, eller var denne tilgang en parents, som blev sat af regeringen Anders Fogh Rasmussen? Hvilke spørgsmål som skal prioriteres i udenrigspolitikken, og med hvilke midler den danske regering skal søge at opnå dem, har langt fra alle noget med Afghanistan at gøre. Imidlertid bliver Afghanistan vigtig for vurderingen af den samlede udenrigspolitik. Fordi indsatsen her har været så stor og i den grad fokuseret dansk udenrigspolitik, at vurderingen af, om det nyttede i Afghanistan, vil have stor betydning for fremtidens udenrigs- og sikkerhedspolitik. Hvor meget statsministeren end måtte ønske at sætte punktum, så kan hun blot sætte et kolon. Diskussionen om

Afghanistan vil fortsætte og med stor sandsynlighed være rammen for mere generelle debatter om fremtiden for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. De konkrete spørgsmål om Afghanistan er således vigtige i sig selv, men diskussionen af dem har en generel pointe. Men udgangspunktet må være en konkret vurdering af, hvad der faktisk skete i Afghanistan. Har indsatsen i Afghanistan forandret afghanernes hverdag til det bedre? Har det danske udenrigsministerium og det danske forsvar gjort arbejdet godt nok? Hvordan har samarbejdet med vores allierede fungeret? Og hvordan kan vi overhovedet måle, hvordan det går i en krig? Det er nogle af de spørgsmål, som dette temanummer af Økonomi & Politik vil tage op.

Litteratur

- Forsvarskommissionen (2009), »Notat om opbygning af lagre«, forsvarskommandoen, 26. januar 2009, *Dansk forsvar Globalt engagement Forsvarskommissionens beretning*, marts 2009, bilagsbind 2.
- Hundevadt, Kim (2008), *I morgen angriber vi igen. Danmarks krig i Afghanistan*, København: Jyllandspostens forlag.
- Rasmussen, Mikkel Vedby et al. (2014), *Sikkerhedspolitisk barometer, CMS Suvery 2014*, Center for Militære Studier, <http://cms.polsci.ku.dk/cms/cmssurvey14/> (22. januar 2014).
- Thorning-Schmidt, Helle (2014), *Statsministerens nytårstale*, 1. januar, Statsministeriet, www.stm.dk/_p_13964.html (22. januar, 2014)